

Públic

ALLÒ QUE ELS MITJANS ESPANYOS NO ENS DIUEN

SOBRE LA PANDÈMIA

Vicenç Navarro

Professor de Health & Public Policy, The School of Public Health, The Johns Hopkins University, i Catedràtic Emèrit de Ciències Polítiques i Polítiques Públiques, Universitat Pompeu Fabra

23 de març del 2021

Una conseqüència d'haver viscut un llarg exili a diversos països (Suècia, Regne Unit i els EUA) és que tinc per costum llegir (en aquest ordre) premsa sueca, britànica, nord-americana i espanyola cada matí.

I em preocupen els greus dèficits de cobertura informativa que hi ha al nostre país. No cal dir que hi ha programes interessants en algunes cadenes de televisió i que alguns periodistes són professionals de gran vàlua. **Però, a més a més del fet que la majoria dels grans mitjans tenen un biaix conservador, la seva cobertura informativa és limitada, almenys en termes comparatius amb la premsa d'altres països que conec i dels quals llegeixo mitjans escrits.** Soc conscient que aquesta declaració pot contribuir al fet que continui vetat als principals mitjans espanyols, ja que no és el primer cop que faig aquests comentaris. Però cal explicar per què les

enquestes confirmen que **els mitjans d'informació espanyols es troben entre els que compten amb menys confiança i suport popular a l'Europa Occidental.** Segons el "Digital News Report 2020" del Reuters Institute, que pregunta als ciutadans de nombrosos països sobre si poden "confiar en la majoria de notícies la majoria de les vegades", Espanya queda per sota de la mitjana dels països que conformaven la UE-15 (a excepció de Luxemburg, que no presenta dades).

El gran silenci mediàtic sobre les conseqüències de mantenir les patents de les vacunes contra la COVID-19 durant la pandèmia

Faig aquesta observació arran de la cobertura informativa de la pandèmia i el retard existent en la provisió de vacunes avui a la Unió Europea, retard que és encara molt més accentuat a bona part dels països en vies de desenvolupament a nivell mundial. Hi ha actualment un gran debat als principals mitjans d'informació del continent europeu sobre per què avui un dels principals problemes que existeixen en el control de la pandèmia de COVID-19 és l'escassetat de vacunes contra aquesta malaltia. **I, paradoxalment, aquest gran debat és dels temes més silenciats pels mitjans espanyols.** Una de les raons d'aquest **silenci eixordador** sembla ser que aquest **dèficit de vacunes mostra clarament la incompatibilitat del *modus operandi* econòmic i empresarial que actualment domina al món**

occidental amb la urgent i necessària vacunació de la població mundial. Vegem les dades.

Avui, **el domini a nivell global dels sectors farmacèutics privats responsables de la distribució d'aquestes vacunes contra la COVID-19** (l'objectiu principal de les quals és l'optimització dels seus beneficis empresarials, que estan assolint dimensions sense precedents) **i la seva lluita per defensar les patents de les seves fórmules per produir-les** (que han estat altament subsidiades amb fons públics) **són responsables del fet que no hi hagi prou vacunes per a tothom.** D'aquí deriva la proposta feta per un gran nombre d'associacions científiques de professionals de la salut pública **de suspendre les patents mentre duri la pandèmia, cosa que permetria a moltíssims països fabricar-les i no haver d'estar esperant durant anys (aproximadament fins al 2024)** que els arribin les vacunes monopolitzades per aquestes empreses farmacèutiques, tal com es preveu que passi si es mantenen les patents.

Caldria acabar amb el monopoli de producció de vacunes que n'està endarrerint la producció i distribució

No cal dir que les empreses productores de les principals vacunes assenyalen que són les úniques capaces de produir-les i distribuir-les,

al·legant que **són elles les que tenen el coneixement, les matèries primeres i els mitjans de transport necessaris**. Ara bé, cadascun d'aquests arguments ha estat respost amb evidència i claredat per part d'institucions i associacions, demostrant-ne la seva falsedat. En realitat, la major part del coneixement científic bàsic sobre el qual les vacunes s'han desenvolupat **ha estat finançat amb diners públics com he assenyalat i mostrat en articles anteriors** (["Por qué la Unión Europea tiene un grave problema de falta de vacunas"](#), *Público*, 10.03.21; ["Sabemos cómo controlar la pandemia, pero los dogmas neoliberales dificultan hacerlo"](#), *Público*, 25.02.21; ["Cómo los dogmas neoliberales están obstaculizando la resolución de la pandemia"](#), *Público*, 03.02.21).

Això ha estat reconegut fins i tot pel director general de la International Federation of Pharmaceutical Manufacturers and Associations, Thomas Cueni, que va escriure en un recent article publicat a *The New York Times* el 10.12.20 que **"és cert que sense els fons públics d'agències com ara la US Biomedical Advanced Research and Development Authority o el Ministeri d'Educació i Investigació del govern federal alemany, les multinacionals farmacèutiques podrien no haver desenvolupat les vacunes contra la COVID-19 com ho han fet"**. És més, han estat els governs els que, com a compradors de les vacunes, van eliminar qualsevol risc de falta de demanda del producte, havent-se assolit, amb la COVID-

19, el nombre d'infeccions més gran que hi hagi hagut mai en un any per qualsevol altra malaltia infecciosa: 121.319.246 persones.

Un altre argument emprat és l'escassetat de matèries primeres, que limita les possibilitats d'expansió de la seva producció. Metges Sense Fronteres ha documentat la manca de credibilitat d'aquest argument, i com a prova tenim el propi comportament dels tres productors més importants de les vacunes contra la COVID-19, que han augmentat espectacularment la seva producció en resposta al creixement tan notable de la demanda. **I passa una mica el mateix pel que fa a l'absència de l'equipament de transport que, fins i tot Pfizer, ha admès que es pot reduir i simplificar significativament, ja que s'ha desenvolupat un sistema de manteniment i refrigeració molt més senzill.**

El control de la pandèmia als països desenvolupats requereix, perquè sigui eficaç, que es controli també a nivell mundial. L'aparició constant de variants del coronavirus mostra la gran urgència de la solidaritat internacional, que permeti als països que tinguin la capacitat i recursos per fabricar aquestes vacunes (i altres elements necessaris) que ho facin. Els costos de les vacunes en temps de pandèmia no haurien d'estar condicionats per les lleis del mercat ni pels interessos particulars de lucre. **Donar el poder a corporacions privades de determinar els destins de**

les poblacions, segresta la humanitat als designis particulars d'aquestes empreses. En una guerra mundial contra el virus (que està guanyant aquest últim), no es poden deixar la producció i distribució de l'armament (vacunes i altres materials), en mans de l'afany de lucre i de les lleis del mercat.

L'ignorat debat al Parlament Europeu

Aquest debat ha arribat ja al Parlament Europeu, sense que els mitjans espanyols n'hagin pràcticament informat. **115 eurodiputats i eurodiputades han proposat a la Comissió Europea i als Estats membres de l'ADPIC (l'Acord sobre els aspectes dels Drets de la Propietat Intel·lectual relacionats amb el Comerç) que a la reunió del Consell General de l'Organització Mundial del Comerç donin suport a la mesura que permeti a tots els països produir vacunes mitjançant la seva pròpia indústria farmacèutica,** acabant amb l'actual monopolització per part d'un nombre reduït d'empreses farmacèutiques (establertes al món occidental, en general, i als EUA i la Unió Europea, en particular) que se serveixen de la propietat privada dels mitjans de producció d'aquestes vacunes per impedir-ne la difusió. **Sense cap mena de dubte, la suspensió d'aquestes patents no reduiria la producció de vacunes als EUA i a la UE, sinó que l'augmentaria, tant en aquesta part del món com a la resta, sense cap perjudici per a les poblacions als**

països desenvolupats (que també tenen, per cert, gran escassetat de vacunes).

Aquesta suspensió del *copyright* durant la pandèmia permetria que moltes empreses manufactureres, tant als EUA com a la UE, així com a d'altres països desenvolupats i en vies de desenvolupament, poguessin produir i distribuir aquestes vacunes. **Aquesta proposta ha estat liderada pels partits que integren l'Esquerra Europea (GUE/NGL) i amb el suport dels partits verds (The Greens/EFA) i un ampli ventall de parlamentaris progressistes d'altres sensibilitats polítiques, inclosos partits socialistes. No donant suport a aquesta mesura** trobem, ja sigui abstenint-se o votant-hi en contra, **partits de centredreta (liberals), dreta (conservadors) i ultradreta que avantposen la defensa dels beneficis empresarials a la vida de les classes populars dels seus propis països** i dels països en vies de desenvolupament. Aquest debat, que hauria de ser portada dels rotatius, ni tan sols apareix a l'última pàgina. Una excepció (a aplaudir) va ser l'últim programa del 14 de març del Jordi Évole a *La Sexta*.

El debate d'Évole a La Sexta

La importància d'aquest debat sobre les patents va aparèixer indirectament en el recent programa **de Jordi Évole, emès al**

diumenge 14 de març, en què va entrevistar Fernando Simón, director del Centre de Coordinació d'Alertes i Emergències Sanitàries i la persona del Ministeri de Sanitat responsable d'informar la població sobre la situació de la pandèmia i les mesures adoptades pel govern espanyol. Abans de comentar el que va passar durant el programa, sento la necessitat de fer **algunes observacions personals. Una és que m'agraden els programes d'Évole (ja abans que m'entrevistés arran de la meva activa participació al 15M, la considero una de les poques veus crítiques al panorama mediàtic espanyol).** També em va agradar que intentés tocar aquest tema, convidant una infermera que treballa a Moçambic com a **coordinadora de Médicos del Mundo, Neus Peracaula, la qual va indicar la necessitat precisament d'anul·lar les patents.** Vull aclarir també que **valoro positivament la tasca realitzada pel Sr. Simón** al Ministeri de Sanitat, **però no em va satisfer la seva ambivalència enfront de la proposta de la Sra. Peracaula.** Un expert en salut pública de tan merescut prestigi com **el Sr. Simón hauria de donar suport sense cap reserva a la mesura proposada per una infermera** que estava veient morir la seva gent per tot arreu en un país molt pobre. I, per cert, afegixo també que **les mascaretes han estat sempre útils i han protegit també qui les fa servir, i no només als altres. Évole tenia raó** quan va acusar tant l'OMS com el Ministeri de Sanitat del govern espanyol d'haver **infravalorat la utilitat de les mascaretes per, possiblement,**

calmar la població al no haver-n'hi suficients a l'inici de la pandèmia. La versió abocada per l'OMS, pel Ministeri de Sanitat i per Fernando Simón a l'inici de la pandèmia (que les mascaretes tenien escàs valor per a la població) **va ser un error, i així caldria reconèixer-ho. L'evidència científica en aquest sentit no deixa lloc a cap mena de dubte, i moltes institucions, inclosa la Johns Hopkins University, ja van assenyalar que el principal mitjà de transmissió del coronavirus era l'aeri,** i que les mascaretes protegien tant les persones que les feien servir com la resta. **Celebro que el ministeri i el Sr. Simón hagin canviat d'opinió** i que, en general, hagin pres les mesures que calien en resposta a la pandèmia. **El gran problema va ser la fi de l'estat d'alarma, quan els contagis es van disparar a Madrid i a Catalunya, els governs dels quals no van ser prou sensibles o competents, i per tant responsables de l'enorme increment de les infeccions.** De nou, **la crispació política, animada pels mitjans, va demonitzar el govern de coalició d'esquerres,** contribuint a l'empitjorament de la situació. Caldria analitzar els mitjans, no només pels seus **silencis eixordadors,** sinó també per les seves **estridències i ànim de crispar la vida política del país, convertint la política en un espectacle, com fan moltes altres cadenes de televisió, empobrint així la democràcia espanyola.** En realitat, tinc plena fe en la població espanyola i estic segur que la **gran majoria afavoririen posar el bé comú per davant** (fet que facilitaria una producció

massiva de vacunes contra la COVID-19, eliminant provisionalment el monopoli que garanteixen les patents durant la pandèmia) **a costa de disminuir els enormes beneficis empresarials d'un nombre reduït d'empreses farmacèutiques productores d'aquestes vacunes que, a més a més, s'han beneficiat d'abundants fons públics, és a dir, de fons obtinguts per les autoritats de la majoria de la ciutadania.**